

Kako vratiti građanina u Ustav Crne Gore?

- Građanin i Ustav
- Šta je Ustav?
- Kakav je odnos pojedinca i države?
- Skrivena ideja Ustava: povratak u socijalizam!
- Šta je liberalizam? Odnosno, da li Ustav treba da fundamentalno polazi od liberalnih osnova i principa? Kako dokidati moć politike?
- Zaista, koja pitanja rješava ekspertski Ustav?

1. Građanin i Ustav

Rasprave o Ustavu u Crnoj Gori su već ušle u međunarodne vode! Izgleda, nije bitno šta ja (i ostali) kao građanin mislim o Ustavu! Izgleda, važno je što misle međunarodni eksperti i međunarodne organizacije. Valjda Ustav reguliše moja prava i obaveze, a ne dodvoravanje bilo kojoj međunarodnoj instituciji! Otkud takva potlačena misao u Crnoj Gori? Otkuda kolonijalna zavisnost u „hrabroj“ Crnoj Gori? Hvalimo se da nikada nijesmo gubili našu slobodu! Da nikada nijesmo bili pokoreni! Osvojeni! **Uvijek** smo bili slobodni!!!

A istovremeno govorimo da smo poslije 88 godina **ponovo suvereni** (slobodni)! Da smo sposobni da uzmemo sudbinu u svoje ruke! Ovo me podsjeća na misao sjajnog Duška Radovića: „Prije rata (II Svjetski rat) nijesmo imali ništa! Onda su došli Njemci i srušili sve!“. Ovo je materijal za istraživanja Todora Bakovića, gospodina Mitrića i drugih psihijatar. Moje je pitanje: Odakle pravo odgovarajućem državnom organu da prvo razgovara sa međunarodnim organizacijama, pa tek onda sa mnom kao građaninom? Šta reguliše Ustav? Odnos **centara birokratije** prema međunarodnim institucijama? Ili je to možda neki ugovor građana? Da li je možda mogla da mu prethodi **neka deklaracija** koja bi bila povod javnih rasprava u Crnoj Gori?

Ja uvažavam sva ta tijela! Mogu nam biti od pomoći! Ali, ovdje se radi o meni! O mojim pravima! Ja ne želim da učim od drugog šta su moja prava! Ja ih osjećam! Ona su u meni! Ona se trebaju „dopasti“ mom životu; mojoj djeci, pa tek onda međunarodnim i domaćim ekspertima.

Na stranu to što i pored svih tih tijela i eksperata Evropski Ustav se ne donosi! Odbačen je u Francuskoj i Holandiji. Novi predsjedavajući (Njemačka) već ističe velike probleme koji se očekuju. Očigledno, ne može se Ustav donositi odozgo ka dolje! Od birokratije ka građaninu, ni u Evropi, pa ni u Crnoj Gori!

Šta je Ustav? Dokaz da se vlast i birokratija ponašaju onako kako im kažu međunarodne institucije? Da smo mi dobri dečki i da je tapšanje po ramenu najveće pravo koje očekuju?

Meni ne treba tapšanje po ramenu! Meni treba da mi Ustav:

1. Zaštiti fizičku egzistenciju
2. Da zaštiti moju slobodu
3. Da zaštiti moju svojinu.

Istina, ja sam spreman da prihvatim da dio dohotka odvajam za mlade i njihovu budućnost, kao i za ljude koji su fizički, mentalno, biološki nesposobni! Spreman sam za visoko lično izdvajanje za taj dio. Istina, nijesam spreman da izdvajam za fizički sposobne, a radno nesposobne birokrate u državnim i kvazi državnim institucijama.

Kako da u Ustav budu uključene specifičnosti kulture, tradicije, vrijednosni sistem koji je u ideji izgradnje i razvoja društva u Crnoj Gori?

Nije sporno da postoje međunarodni standardi- nešto što je opšteprihvaćeno, **a ne nešto što se silom nameće**. Ali se Ustav ne može shvatiti **kao uputstvo za upotrebu neke mašine** (npr. kosačice), koje svuda u svijetu važi! Isto tako, međunarodne institucije ne mogu biti paravan za sprovođenje ideja domaćih političara.

U nastavku bih iznio nekoliko pitanja koja mogu biti važna za rasprave o Ustavu.

2. Šta je Ustav?

Pa reći ćete: to svako zna! Da li je baš tako?

Ustav je, po mom mišljenju, moja zaštita od demokratije! Zaštita pojedinca od demokratije! Moja zaštita kao građanina od odluka većine! Jer, demokratija je vladavina većine! Odnosno, pitanje je koja su to prava i slobode koje ja imam kao građanin, koje ne smiju biti predmet trenutnih odluka većine! Npr. pravo na život! Skupštinska većina ne bi smjela da većinski donese odluku da mi oduzme život; ali ni, npr. politička opštinska većina da mi konfiskuje imovinu! Odluka većine da poveća porez je isto što i konfiskacija moje imovine. Da li većina ima na to pravo? Da li smijemo dati pravo većini da bez volje svakog građanina poveća porez?

Da li je demokratija kao sistem sama po sebi dovoljna da budem kao pojedinac zaštićen i zadovoljan? Zamislite da se odlukom neke većine, na bilo kom nivou donosi odluka o tome sa kime da sklopite brak! Većina donosi tu odluku sa kim stupa u brak! Nije sporno: **živjeli bi u demokratskom braku, ali najvjerojatnije vrlo nezadovoljni!**

Šta ja podrazumijevam pod **pravom i slobodom pojedinca**? Da li je to pravo da me neko izdržava? Da li je to moje pravo da neko mora brinuti o meni? Da li je to moje pravo da mi neko mora davati novac da bih ja dobro živio? Da li je to moje pravo da mi neko drugi mora naći posao? Obezbjediti stan? Ne! Ja pripadam drugoj ideologiji!

Za mene Ustav treba da stvori **ambijent ne za ladoleže, već za preduzetnika**, za kreativnost, inovativnost, za razmišljanje, za ispoljavanje emocionalnog kapitala, emocija i strasti svakog pojedinca, za kvalitetan život!

Stvaralačko ispoljavanje pojedinca – to je, po mom mišljenju, suština prava i sloboda pojedinca! Samo tako shvaćena prava – pravo na stvaralaštvo, pravo na zaradu, pravo na brigu o sebi, vuklo je čovječanstvo i svako društvo naprijed!

Otuda, riječi „pravo i sloboda pojedinca“ koje svi mi koristimo, nemaju kod svih isto značenje. Za jednu ideologiju to je **pravo na trošenje tuđeg novca**; za drugu ideologiju to je pravo na **zaradu novca i lično stvaralaštvo!**

Znači, ja polazim od **pojedinca**, od **građanina!** Od sebe i svojih prava i slobode! Ustav „pišem“ **od sebe ka državi**, a **ne obrnuto!** Kao građanin, ja **Ustav namećem državi, a ne ona meni!**

Ponavljam, mi kao građani **pišemo Ustav!** To je moj ugovor sa preostalim 485.000 punoljetnih građana Crne Gore. Jer mi prenosimo **dio naših prava na one koje mi biramo u političkom sistemu!** I neka se svako od nas zapita: „Zaista, koja prava ja hoću da prenosim na državu?“.

3. Kakav je odnos pojedinca i države?

Stav od koga polazim je: Ne postoji niti jedno pravo na nivou države, ili koje ima država koje nije izvedeno iz prava pojedinca. To mora biti suština Ustava! Ustav treba da zaštiti pojedinca od diktature većine, odnosno Ustav je protivteža demokratiji i demokratskoj većini.

Ključno pitanje organizacije društva je: Kako naći **ekvilibrijum moći i slobode**? Ovo je pitanje praktično pokušao da riješi još Džon Stjuart Mil.

Suština Ustava je **sloboda** – ne moć! Ustav štiti slobodu i ne daje moć!

Zato svaku odredbu u Ustavu treba posmatrati sa aspekta koliko ona **doprinosi** ili ne **slobodi pojedinca!** Ključno pitanje je **koju koncentraciju moći država treba da ima.** Za lidera u ranijim sistemima, kao i za pisce ekspertske Ustava dileme nema. Država treba da ima apsolutnu moć! Država je od Boga! Ne diraj u tu svetinju! Međutim, gospodo, dok 500.000 hiljada građana Crne Gore plaća porez za tu državu – oni se moraju pitati!

Ovaj predlog je Ustava je više odgovor na pitanje: Kako da partijska birokratija organizuje vlast u Crnoj Gori a ne kako da se štite prava i sloboda građana Crne Gore. Zar to ne proizilazi iz strukture organa koji su predmet regulacije ekspertske Ustava.

I tu je jedna od vododjelnica dva načina razmišljanja u Crnoj Gori.

4. Skrivena ideja Ustava: povratak u socijalizam!

Ideja od koje polazi razmišljanje o Ustavu bazira se na tzv. Ideji socijalne države. Što to znači?

Da li je to poruka npr. budućim investitorima da će imati visoke poreze? Da će kroz socijalnu komponentu imati jaku birokratsku državu? Šta je socijalna država? Država sa ljudskim licem (kao socijalizam sa ljudskim licem)? Država koja **brine** o socijalnom položaju svih građana (ili podanika)! **Brižna država!** Da li hoćemo državu dvadesetog vijeka i u ovom vijeku: državu dadilju? Dobru državu? Benevolentnu birokratiju? Vuka koji čuva ovce; lisicu koja čuva koke! Da li smo svjesni da što više tražimo da nam država da i obezbijedi – ona više uzima od nas, te da sve više **zavisimo od nje** i **sve više nas kontroliše!**

Socijalna država u suštini znači: primaš platu, imaš sigurno radno mjesto u birokratiji, a ne moraš puno da radiš i stvaraš, već više **da kočiš one koji rade i stvaraju!** Osnov socijalne

države je visok porez koji prikuplja birokratija (ministri, poslanici) i onda ga „pravedno raspoređuje“ kroz mjere ekonomske politike. Kao nekada u patrijarhalnoj zajednici: svi rade (sinovi, snahe, unučad,...) i svi zajedno sve daju „ocu porodice“, koji to tada pravedno raspoređuje! Vijeme je u nas pregazilo patrijarhalnu zajednicu! Nažalost, još nije patrijarhalnu državu!

Da li je moguća klasična socijalna (socijalistička) država u uslovima: 1) **globalizacije** (pokretljivost kapitala); 2) **globalnog tržišta** (konkurencija); i 3) **globalne otvorenosti** (protok informacija)?

Da li je moguće da će novi crnogorski ustav zaobići ova tri istorijska megatrenda razvoja?

5. Šta je liberalizam? Odnosno, da li Ustav treba da fundamentalno polazi od liberalnih osnova i principa? Kako dokidati moć politike?

Liberalizam je teorija i praksa ograničavanja moći vlasti i države! Ograničenje moći politike i političkih partija! U posljednje vrijeme u Crnoj Gori ovaj koncept je sve više na udaru od neosocijalista, ultraetatista, istaknutih djelova birokratske strukture... Ne želim da otvram teorijske rasprave. One će biti „vječne“. Sve što želim da kažem je sljedeće: Kumim vas sve Hristovim rođenjem da više izađete sa vašim programom, sa programom **za šta ste**, koje mjere predlažete da se to ostvari i odakle novac i ljudi za to? Već godinama govorite protiv čega ste! Znamo **da ste protiv** privatne svojine, slobodnog preduzetništva, slobodnog tržišta, slobodne trgovine, slobodne zarade, protiv liberalne solidarnosti i filantropije.

Ja znam da će mi ultra protivnici odmah odgovoriti! Suština odgovora će se svesti na: „Nijesmo mi protiv toga što ste rekli, ali mi....“

Jedanput morate shvatiti gospodo: Žena ne može biti malo ili mnogo trudna! Ili jeste trudna, ili nije.

Nekoliko je elemenata bitno za ograničavanje vlasti i poštovanje prava pojedinca, a koji moraju doći do izražaja u novom Ustavu. Odnosno, ja polazim od sebe i svojih prava koja želim da reguliše Ustav, odnosno da udružim sa ostalim građanima Crne Gore.

- 1) Crna Gora je društvo zasnovano na **privatnoj svojini**, razvoju privatne svojine i privatnom preduzetništvu. Privatna svojina svakog građanina i ugovori moraju biti svetinja! Pa zar država kao institucija nije nastala zbog razvoja i zaštite privatne svojine? Zašto vrli zagovornici države kao boga zaboravljaju esencijalnu ideju nastanka države? Ako je tako, otkud tolika želja za visokim porezima i preraspodjelama?
- 2) Neću da dam pravo bilo kome da mi **povećava poreze** kad ga je volja! Većina diže ruke za veće stope poreza i mi više plaćamo! Ne! Zato ću potpisati Ustav pod uslovom da je javna potrošnja **ne iznad 29% GDP**-a. Znači Ustavom treba da se ograniči javna potrošnja na 29% GDP-a!
- 3) Hoću da se ulaže u istraživanje, nauku i obrazovanje jer to povećava moju slobodu. U tom cilju potrebno je kao ustavno pravo definisati:
 - a. Povećati izdatka za nauku i istraživanje – do 3% GDP-a

- b. Zaposlenima u osnovnoj i srednjoj školi garantovati plate na nivou do 7 prosječnih plata

Ne može se stvarati zdravo društvo u kome želim da živim ukoliko ne razvijamo istraživanje, nauku i tehnologiju. Ukoliko ne podstičemo, hrabrimo i pomažemo nadarene pojedince, njihovu kreaciju, ukoliko ne negujemo uspjeh!

U današnjem načinu brzog življenja- škola postaje ključno mjesto za vaspitanje, kulturu, vrijednosni sistem mladih ljudi. Postaje ključna za zdravlje naroda! Da li je moguće očekivati da ljudi zaposleni u toj oblasti, živeći na rubu egzistencije mogu realizovati tu misiju? Svakako da ne! Zato ja hoću da se svi dogovorimo (nas 485.000) i garantujemo im minimalni prihod, koji im obezbjeđuje dostojanstvo!

- 4) S obzirom da ja živim u Crnoj Gori koja ima oko 485.000 stanovnika sa pravom glasa ja ne želim da **političke partije mene predstavljaju** kad se donose odluke o svim pitanjima, kao u **velikim državama**. Ima pitanja koja u maloj državi mogu biti predmet neposrednog odlučivanja (izbori, referendum i sl), što u velikim državama ne mogu biti! Zašto i politički sistem ne prilagoditi veličini Crne Gore, kao i činjenici sve veće informatizacije našeg društva? Stoga je potrebno:
1. Isključiti političke partije iz opštinskih parlamenata. Što je toliko političko na nivou opštine? Gradnja mosta? Pozorišta? Dječijeg vrtića?
 2. Smanjiti broj **imenovanja** od strane Vlade i Skupštine, odnosno političkih partija. Na **neposrednim izborima** treba birati:
 - 1) **Predsjednika Ustavnog suda**
 - 2) **Vrhovnog državnog tužioca**
 - 3) **Predsjednika Vrhovnog suda**

To je jedini način da sudska vlast bude nezavisna od politike. Pa to su ljudi od kojih zavisi sprovođenje zakona. **Zašto da oni odgovaraju partijama?** Tim prije što su svi koji su čelnici u partijama od njih zaštićeni! Zašto na izborima neposredno biramo poslanike u opštinama sa 2000 glasača, a npr. Predsjednika Ustavnog suda imenuje vladajuća koalicija?

- 5) Da bih potpisao ugovor sa ostalih 485.000 građana Crne Gore ja hoću efikasnu administraciju i jasnu ličnu odgovornost.
Zato predlažem:
1. Organizaciju Crne Gore na principu mikrodržave. „Stajaća administracija“ (bez inspekcija, vojske i policije) od 333 zaposlena, sa 7 ministarstava.
 2. Predsjednički sistem!

Kad političarima (a to može biti svako od nas) oduzmete (1) **moć trošenja** (kroz ograničenje javne potrošnje); (2) **moć imenovanja** (npr. sudske vlasti); (3) **moć zapošljavanja i veza u državnim firmama** (npr. Elektroprivreda), shvatićete koliko su oni altruisti. Koliko je Džejms Bjukanen u pravu kad kaže da se političari na **političkom tržištu ponašaju isključivo shodno svojim privatnim interesima, kao i biznismeni na ekonomskom tržištu !**

6. Zaista, koja pitanja rješava ekspertski Ustav?

Na samom kraju i pitanje: Šta je uslov napretka svakog pojedinca i društva u cjelini u današnjem informatičkom društvu? Da li je to razvoj **kolektivizma** ili je to razvoj **individualizma**? Da li hoćemo da gradimo kolektivističko društvo ili društvo slobodne individue? Da li je važnije da imamo državu dadilju ili slobodnu individuu?

Šta predlaže ekspertski Ustav?

Novi kolektivizam! Gušenje globalizacije! Tiraniju birokrata nad preduzetnicima i investitorima. Kako da se zaštitim od tržišta? Kako da se zaposleni zaštite od gazde? Kako očuvati moć birokratije i vlast političkih partija? To su, između ostalog pitanja koja rješava sadašnja verzija ekspertske Ustava.

Moram priznati da se ja sa tim ne slažem! To je doduše manje bitno! Bitno je da li se generacija moje djece i mojih saradnika i studenata slaže sa tim! **Oni, za razliku od mene, ako se ne slažu glasaju nogama!** Napuštaju Crnu Goru! Niko iz Crne Gore neće poći zbog pitanja jezika i crkve. Ali će poći zbog gušenja slobode, birokratskog ambijenta, diktature političara, bezperspektivnog životarenja, ograničenja slobode preduzetništva i kreacije.

Ja sam upravo htio da u raspravama o Ustavu naglasim to vitalno razvojno pitanje Crne Gore. Da li smijemo dozvoliti da kao građani potpišemo Ustav koji će **otjerati najsajnije i najuspješnije** mlade ljude iz Crne Gore, ljude bez kojih nema napretka Crne Gore, bez obzira na sve rasprave o **jeziku i religiji**?